

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

Історичний факультет

“Затверджено”

На засіданні Приймальної комісії
УДУ імені Михайла Драгоманова
протокол № від « » березня 2023р.
Голова Приймальної комісії
Андрущенко В. П.

“Рекомендовано”

Вченою радою факультету
протокол № 3 від «15» лютого 2023р.
Голова Вченої ради
Мелещенко Т.В.

Програма вступного фахового випробування

з фахових дисциплін

**для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня магістра
на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного ступеня бакалавра/освітньо-
кваліфікаційного рівня спеціаліста**

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

*спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»*

*освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»*

Київ – 2023

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Фахове вступне випробування передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей. Програма вступних випробувань розроблена на основі навчальних програм підготовки фахівців з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій ступеня бакалавра і спрямована на виявлення рівня сформованості професійної компетентності випускників освітньо-кваліфікаційного рівня **магістр** у відповідності до Державних стандартів вищої освіти.

До змісту програми включені базові питання низки дисциплін із циклу професійної та практичної підготовки студентів, що формують знання про міжнародні відносини як сферу їх майбутньої професійної діяльності.

На основі змісту програми визначено орієнтовні питання вступних випробувань. Вони розкривають сутність, особливості та специфіку ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Структура білету складається з трьох теоретико-методичних питань комплексного характеру. Це дає можливість виявити рівень теоретичної та практичної підготовленості вступника, зокрема:

- володіння основними поняттями та термінами зі спеціальності;
- бачення актуальних проблем політики на міжнародному, міждержавному та регіональному рівнях;
- знання сучасних міжнародних процесів;
- розуміння змісту та завдань дипломатичної служби, національних та безпекових інтересів України;
- уміння працювати з усіма доступними джерелами знань та критично їх оцінювати;
- застосовувати прогностичну функцію щодо статусу України в повоєнних процесах глобального та регіонального розвитку

Відповіді абітурієнтів на теоретико-методичні питання допоможуть спрогнозувати результативність подальшого навчання студентів на спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-кваліфікаційного рівня **магістр**.

Тривалість підготовки до усної відповіді на фаховому випробуванні може становити 30-40 хвилин. Максимальна кількість набраних балів на фаховому випробуванні за умови правильних відповідей на всі запитання – 200.

В умовах **аудиторного** складання вступних іспитів:

Обов'язкове дотримання академічної доброчесності. Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за

результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто приймав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

В умовах **дистанційного** складання вступних іспитів (online): Обов'язкове дотримання академічної доброчесності. Вступний іспит проводиться з використанням платформи Google-meet, посилення на зустріч надсилається усім абітурієнтам та членам екзаменаційної комісії за 24 години до екзамену. Обов'язковою умовою є увімкнена камера під час підготовки до відповіді та під час відповіді. Співбесіда з кожним абітурієнтом проводиться, згідно питань його білету, одночасно усіма викладачами, які задіяні у роботі приймальної комісії. Номер білету абітурієнта визначається шляхом вибору з розкладених у хаотичному порядку білетів (абітурієнт називає наприклад 3-ій справа у першому ряду). Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, які брали участь у випробуванні, після закінчення іспиту.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТА НА ФАХОВОМУ ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ

	<i>Визначення</i>	<i>Характеристика відповідей абітурієнта</i>
<i>0-99 бали</i>	<i>Низький</i>	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, а тому дає відповідь не по суті поставлених запитань. Не розуміє професійних термінів, не орієнтується в міжнародній політиці держав, не вміє обґрунтовувати професійне значення знань.
<i>100-139 балів</i>	<i>Задовільний</i>	Відповіді на питання білету носять фрагментарний характер, характеризуються відтворенням знань на рівні запам'ятовування. Знання та розуміння фахових термінів поверхове, відсутнє уміння обґрунтовувати власну думку. В загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі,

140 - 169 балів	Достатній	Відповіді на питання білету вірні і достатньо повні. Абитурієнт оперує професійними термінами без особливих труднощів, вміє логічно побудувати відповіді на поставлені питання, орієнтується в міжнародній політиці, логічно обґрунтовує власну думку. Має високий рівень знань і навичок. Відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. ~~Можливе слабе знання додаткової літератури недостатня чіткість у~~
170 - 200 балів	Високий	Абитурієнт дає вірну і розгорнуту відповідь на питання білету. Добре орієнтується в сучасних особливостях міжнародних відносин. Глибоко розуміє значення професійних термінів та вільно ними оперує. Різномірно аналізує закономірності розвитку в міжнародній сфері. Відповідь розгорнута, глибоко обґрунтована, логічно структурована, абитурієнт вільно користується професійною термінологією щодо сучасного стану розвитку міжнародних відносин. В повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує

Якщо абитурієнт під час вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 0-99 балів, то дана кількість балів вважається не достатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до УДУ імені Михайла Драгоманова.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

3.1. Історія міжнародних відносин

Тема 1. Загальнотеоретична характеристика міжнародних відносин та світової політики

Міжнародні відносини: поняття, об'єкт, суб'єкти, види та рівні. Світова політика: поняття та ознаки. Співвідношення понять «міжнародні відносини», «міжнародна політика» та «світова політика». Середовище сучасних міжнародних взаємодій. Принципи сучасних міжнародних відносин. Предмет вивчення дисципліни «Історія міжнародних відносин», її актуальність та завдання.

Тема 2. Витоки, зародження і розвиток традицій національного державотворення та вітчизняної дипломатії

Античні історики, географи й дипломати про найдавніше населення і державні утворення на території України. Міжнародні обставини формування державного об'єднання „Русь” та дипломатичні складові його зміцнення, посилення впливу й зростання престижу в середньовічному світі. Норманська теорія заснування Русі та князі Рюриковичі. Аскольд, Олег, Ігор, Ольга, Святослав Завойовник, Володимир Великий, Ярослав Мудрий. Місце дипломатичних зусиль у завоюванні Україною-Руссю провідних позицій на міжнародній арені. Стадія феодальної роздробленості України-Русі та дисперсії її міжнародно-дипломатичної ваги в світі. Галицьке князівство Ярослава Осмомисла – регіональний „центр сили” другої половини XII ст.

Тема 3. Боротьба за козацько-гетьманську державність та її дипломатична складова.

Литовсько-польський період історії України, його оцінка в долях українства. Укладення Кревської унії 1385 р. та її вплив на регіональну систему міжнародних відносин. Дипломатична підготовка утворення Речі Посполитої. Формування козацтва та наростання автономних тенденцій на Запорозькій Січі. Зміцнення національної свідомості й плане відродження втраченої державності.

Чинники зовнішньої політики й дипломатії Козацької України другої половини XVII – XVIII ст.

Тема 4. Українське питання в Російській та Австро-Угорській імперіях і пошук шляхів його розв'язання в кінці XVIII – на початку XX ст.

Великодержавна політика російського самодержавства щодо України й становище українців в Австро-Угорщині.

Українське національне відродження в XIX ст.: Кирило-Мефодіївське братство, українофільство, громадівський рух, „Братство тарасівців”. Михайло Драгоманов. Національно-визвольний рух і активізація дипломатичної активності навколо України на зламі XIX і XX ст. Програми українських політичних партій і перспективи їхнього практичного здійснення.

Тема 5. Україна на шляху до модерної міжнародної суб'єктності (XX – XXI ст.)

Детермінанти зовнішньої політичних орієнтацій України часів української революції 1917-1920 рр. Падіння російського самодержавства і початок Української національно-демократичної революції. Шляхи й перспективи вирішення українського питання в міжвоєнний період, напередодні й під час Другої світової війни.

Міжнародна й дипломатична діяльність Державного центру УНР в екзилі. Установчій конференції ООН в Сан-Франциско. Міжнародно-правове

оформлення західних кордонів СРСР і УРСР. Обмін населенням між Україною й сусідніми державами. Операція „Вісла”. Українська РСР у міжнародних відносинах за доби холодної війни

Особливості міжнародної діяльності Української РСР в умовах «холодної війни». Проблема міжнародного визнання та розгортання двосторонніх відносин УРСР. Головні сфери та пріоритети зовнішньої політики й дипломатії сучасної України. Зовнішньополітична проблематика у Верховній Раді України навесні 1990 - влітку 1991 рр. Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. і її міжнародне визнання.

Україна на початку ХХІ століття. Помаранчева революція та її наслідки. Політичне протиборство у владі. Євромайдан і війна. Процес євроінтеграції.

3.2. Політична та економічна історія країн світу

Тема 1. Країни Східної Європи в контексті «системи міжнародних відносин нового типу»

«План Маршалла» і країни Східної Європи. Радянсько-югославський конфлікт. Глобальна сталінізація країн Східної Європи. Події у Східному Берліні (1953). Початок відходу від сталінської моделі соціалізму. XX з'їзд КПРС і польська та угорська кризи 1956 р. Реакція міжнародного співтовариства. Декларація уряду СРСР від 30 жовтня 1956 р. Вихід Албанії з Організації Варшавського Договору (ОВД). «Празька весна» 1968 р. «Доктрина Брежнєва» про обмежений суверенітет. Механізм консультацій як знаряддя примусової конформізації в політичному полі країн Східної Європи. Країни Центральної та Південно-Східної Європи в системі міжнародних відносин у 1970–1980-ті роки. Події у Польщі у 1980-х роках. Профспілки «Солідарність», криза влади і введення воєнного стану. Особлива позиція Румунії та Албанії. Вплив змін у СРСР на хід подій у Східній Європі. «Оксамитова» революція в ЧССР, крах режиму Чаушеску в Румунії, зміни ладу в Польщі, Угорщині, Болгарії, Албанії, НДР. Виведення радянських військ із країн Східної Європи. Об'єднання Німеччини. Подолання різних рівнів розвитку західних та східних земель.

Тема 2. Історія країн Західна Європа в системі міжнародних відносин другої половини ХХ ст.

Інтеграційні процеси в Європі після Другої світової війни. Перший конгрес «європейського руху» в Гаазі (1948). Створення Ради Європи. Тенденції регіональної західноєвропейської кооперації та інтеграції. «План Шумана» і утворення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС). Низка договорів про «Європейське оборонне співтовариство». Дві тенденції розвитку інтеграції в Європі. Створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) Спільний ринок (травень 1957 р.) і Європейського співтовариства з атомної енергії Євроатом (березень 1957 р.). Утворення ЄАВТ. Особливі відносини Великої Британії з ЄЕС. «План Фуше». Світова енергетична криза та інтеграційні процеси в Європі. Розширення меж ЄЕС. Формування системи європейського політичного співробітництва (ЄПС). «Нова атлантична хартія» Г. Кіссінджера (1973). Європарламент. Створення Європейської монетарної системи. Подальше поглиблення військово-політичної інтеграції в Західній Європі. Розробка нової концепції всеохоплюючої безпеки. Робота «Комісії у. Пальме». Загальноєвропейський процес в умовах нової «холодної війни». Мадридська зустріч НБСЄ (1980–1983). Підсумки десятиріччя Заключного акта НБСЄ (1985). Стокгольмська конференція 1984–1986 рр. і її результати. Віденська зустріч (1986–1989). Нові підходи до європейської безпеки. Паризька хартія для Нової Європи (1990). УРСР і конференція в Парижі. Московська конференція з гуманітарних питань (1991). Подальший розвиток інтеграційних процесів у Європі. Суперництво Західної Європи і США на світових ринках. Зміст і вибірковість «особливих відносин» між США та Великою Британією. План утвердження «Європейського економічного простору».

Тема 3. Історія країн Далекого Сходу в системі міжнародних відносин другої половини ХХ ст.

Становище Японії після Сан-Франціського мирного договору. Японо-американська «адміністративна угода». Територіальні питання в японо-радянських відносинах. Спільна японо-радянська декларація від 19 жовтня 1956 р. Японо-американський договір від 19 січня 1960 р. Громадянська війна в Китайській республіці. Відношення КПК і Гоміньдану до великих

держав. Проголошення КНР (1949). Проблема Тайваню. Китайсько-радянський союз. Конфронтація антагоністичних режимів на півдні та півночі Кореї. Війна в Кореї. СРСР і КНР у корейському конфлікті. Радянсько-американська конфронтація в Азії. Шляхи вирішення корейської проблеми: угода про перемир'я (1953), обговорення питання на нараді в Женеві (1954). Тайванська криза (1958). Криза у радянсько-китайських відносинах. Китайсько-американське зближення. Особливості зовнішньої політики корейських держав у 70–80-ті роки. Нові тенденції в зовнішній політиці Японії в 1970–1980-ті роки.

Тема 4. Історія країн Азійсько-Тихоокеанського регіону в міжнародних відносинах

Створення ДРВ. Наслідки втручання Франції в Індокитай. Поразка Франції в Індокитаї. Англо-нідерландська агресія проти Республіки Індонезія. Розширення присутності США у Південному В'єтнамі. «Теорія доміно» Д. Ейзенхауера. «Тонкінський інцидент» та «Тонкінська революція». Війна у В'єтнамі. Позиції СРСР і країн Заходу щодо війни. «Гуамська доктрина» Р. Ніксона. Паризька угода про В'єтнам. Створення СРВ. Війна в Лаосі. Проблеми Лаосу в рішеннях женевської наради. Дії США в Камбоджі. Відносини СРСР з країнами Південно-Східної Азії. Створення асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Декларація про мир, свободу і нейтралітет (Куала-Лумпур, 1971 р.), її сутність. Звільнення Індії від колоніальної залежності. «План Маунтбеттена». Створення домініонів Індії та Пакистану. Проблема Кашміру. Індо-пакистанський конфлікт (1949). Проголошення незалежності Бірми та Цейлону. Китайсько-індійський конфлікт та китайсько-бірманські прикордонні конфлікти. Конфлікт між Індією і Пакистаном. Ташкентська декларація (1966). Конфлікт між Західним і Східним Пакистаном. Утворення Бангладеш. Сімльська угода. Позиції СРСР, Індії, Великої Британії, США. Інтеграційні процеси в регіоні. Зменшення значення Європоцентризму. Суперечливий характер японо-американського

інтеграційного комплексу. Особливості зовнішньо-економічної стратегії Японії: конституційний пацифізм і «економічна дипломатія». Курс СРСР на створення у 1980-х роках у регіоні системи безпеки на кшталт Гельсінської. Пропозиції СРСР у 1986–1988 рр. Нормалізація радянсько-китайських економічних відносин.

Тема 5. Історія країн Африки в системі міжнародних відносин другої половини ХХ ст.

Особливості національно-визвольних рухів в Африці. Кінець французького панування в Північній Африці. Проголошення незалежності Марокко і Тунісу. Війна в Алжирі. Евіанські угоди (1962). Початок розпаду колоній в Екваторіальній Африці та розпад британських колоніальних володінь. Рік Африки. Конголезька криза. Створення ОАЄ, її цілі. Африканська група в ООН. Громадянська війна в Нігерії. Крах португальської колоніальної імперії. Громадянська війна в Анголі. Проблема Півдня Африки. Роль України в ООН щодо вирішення проблеми апартеїду. Країни Африки і Захід. Країни Африки і СРСР. Постколоніальна Африка – арена боротьби за сфери впливу між Заходом і Сходом. Підтримка СРСР країн «соціалістичної орієнтації» в Африці. Роль Куби і СРСР у збройних діях в Ефіопії, Анголі. Лівія і арабські, африканські та європейські проблеми. Бомбардування Лівії літаками ВПС США у 1986 р. Інцидент (1988) з пасажирським літаком над Локербі (Шотландія). Санкції РБ ООН проти Лівії.

Тема 6. Історія країн Латинської Америки в системі міжнародних відносин другої половини ХХ ст.

Наслідки Другої світової війни для Латинської Америки. «Доктрина Ларетта». Пакт в Ріо-Де-Жанейро (1947). Створення ОАД. ІХ Міжамериканська конференція в Боготі (1948). Х Міжамериканська конференція в Каракасі. Агресія США проти Гватемали. Прихід до влади на Кубі Ф. Кастро. Кубино-радянські відносини. Карибська криза, її подолання. Виключення Куби з ОАД. Політика США щодо країн Латинської Америки. «Доктрина Джонсона — Манна». Суперечності в

діяльності ОАД. Питання про зміну міжамериканських відносин. Реформа Статуту ОАД у 1964–1965 рр. III сесія Генеральної асамблеї ОАГ (1973). Протокол Сан-Хосе (1975). Латиноамериканська інтеграція. Панамська конвенція 1975 р. I створення латиноамериканської економічної системи (ЛАЕС). Країни Латинської Америки і Рух неприєднання. Договір Тлателолко. Прихіддо влади в Чилі уряду Народної Єдності С. Альєнде і його повалення військовою хунтою. Події в Нікарагуа. Поразка Аргентини у конфлікті з Великою Британією (1982). Усунення військових від влади. Силова політика США в Латинській Америці. Окупація Гренади (1983). Крах режиму Дювальє на Гаїті. Втручання США у справи Нікарагуа і Сальвадора. Справа «Іран-контрас». Контадорський процес. Роль Куби.

Тема 7. Регіональні проблеми міжнародних відносин на Близькому та Середньому Сході

Крах мандатної системи в регіоні після Другої світової війни. Створення Ліги арабських країн. Палестинське питання. Рішення Генеральної асамблеї ООН (1947) про створення незалежних арабської та єврейської держав. Дії СРСР і США у створенні держави Ізраїль. Арабо-ізраїльська війна 1948–1949 рр. Родоська угода про перемир'я. Розділ частини Палестини між Ізраїлем, Йорданією та Єгиптом. Падіння Монархії в Єгипті. Націоналізація Єгиптом Суецького каналу. Суецька криза і збройний конфлікт (1956). «План Даллеса». «Дипломатія ультиматумів» М. С. Хрущова. «Доктрина Ейзенхауера – Даллеса». Створення ОАР. Блокова політика США в Азії. Створення СЕАТО і СЕНТО. Інтервенція США і Британії в Ліван і Йорданію. Американо-ізраїльські відносини в середині 1960-х років. Причини підтримки СРСР арабських країн. «Шестиденна війна» 1967 р., її цілі, хід, результати. Зміст Резолюції РБ ООН № 242 від 22 листопада 1967 р. Роль України у справі підтримки прав палестинців. Економічне тавійськове співробітництво СРСР з арабськими країнами. Арабо-ізраїльська війна 1973 р. «Нафтова криза» і ОПЕК. Конференція в Женеві з проблем Близького Сходу. Кемп-Девідська угода, мирний договір між Ізраїлем і Єгиптом. Нова політика СРСР на Близькому Сході й поновлення

дипломатичних відносин з Ізраїлем. Кіпрська проблема. Проголошення незалежної Республіки Кіпр (1960). «План Лемництера». Державний переворот на Кіпрі (1974). Створення «турецької держави Кіпр». Проблема греко-турецьких відносин. Міжнародний аспект проблеми курдів. Громадянська війна в Лівані та загострення палестинської проблеми. Нарада арабських держав у Фесі і план Р. Рейгана. Початок інтифади, її розвиток і вплив на палестино-ізраїльські відносини. Роль Ірану в регіоні. Відносини США з Іраном після 1979 р. Участь СРСР у війні в Афганістані. Хід війни і зміни в афганському керівництві. Міжнародна підтримка моджахедів.

3. 3. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук.

Тема 1. Методологія досліджень міжнародних відносин.

Міжнародні відносини як суспільне явище. Теоретичні та методологічні засади вивчення міжнародних відносин. Структурні та методологічні принципи дослідження.

Тема 2. Витоки та становлення основних парадигм ТМВ в політичній думці Античності, Середньовіччя та Відродження.

Антична модель та принципи дослідження міжнародних відносин. Теоретичні моделі міжнародних відносин у роботах античних класиків. Структурування теоретичних засад міжнародних відносин у середньовічній гуманітарній науці. Принципи міжнародних відносин у період Відродження.

Тема 3. Особливості міжнародно-політичної думки Нового часу.

Становлення нових принципів міжнародних відносин у період Нового часу. Нові принципи та базис міжнародних та міждержавних відносин на міжнародному та міждержавному рівнях.

Тема 4. «Великі дебати» в теорії міжнародних відносин та її типологізація.

Протистояння класичних парадигм у першій половині ХХ ст.

Теоретичний та практичний ґрунт «Великих дебатів». Типологізація міжнародних відносин на новому теоретичному ґрунті. Класичні парадигми міжнародних відносин.

Тема 5. Біхевіористська революція в ТМВ. Модерністські концепції міжнародних відносин.

Біхевіористський підхід в теорії міжнародних відносин та їх вплив на зміну сутнісних підходів до ТМВ. Модерністські концепції міжнародних відносин.

Тема 6. Тенденції розвитку науки про МВ наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст. Неокласичні парадигми та постпозитивістські теорії.

Особливості теоретичних конструкцій про структуру та зміст міжнародних відносин. Теоретичне наповнення та методологічний ґрунт неокласичної та постпозитивістської теорії міжнародних відносин.

3.4. Дипломатія: світовий досвід та сучасна практика.

Теоретичні та політико-правові засади сучасної дипломатії

Тема 1. Поняття дипломатії. Основні історичні етапи розвитку сучасної дипломатії. Огляд джерел та літератури.

Основні історичні підходи до формування дипломатії як професійної сфери. Дипломатія як принцип реалізації міжнародної політики та державна служба. Основні теоретичні підходи до дипломатії.

Тема 2. Характеристика спільного і відмінного дипломатичних служб провідних країн світу членів Ради Безпеки ООН та України. Порівняльний аналіз.

Дипломатична служба: формування та функціональне навантаження. Професійні та структурні особливості дипломатичних служб країн членів Ради Безпеки ООН.

Тема 3. Роль української дипломатії в забезпеченні реформування суспільства на шляху до стандартів ЄС та НАТО.

Базові соціальні стандарти Європейського Союзу. Принципи організації НАТО як військово-політичного блоку. Особливості державних та військових структур країн НАТО.

Тема 4. Міжнародно-правове забезпечення дипломатії як інструменту в міждержавних відносинах. Національне законодавство в сфері дипломатичної діяльності України на міжнародній арені.

Національне законодавство, яке регулює дипломатичну службу. Особливості кар'єрного росту на дипломатичній службі. Міжнародно-правові норми, які регулюють дипломатичну службу.

Дипломатія як дієвий інструмент в забезпеченні миру та підтримки міжнародної безпеки.

Тема 5. Вплив сучасних інформаційних технологій на видозміну форм і методів сучасної дипломатії.

Поняття та зміст інформаційних технологій. Взаємодія сучасного та цифрового світу та принципів дипломатичної служби. Особливості дипломатичних інформаційних технологій на сучасному етапі. Взаємовплив загального інформаційного простору та принципів публічної дипломатії

Тема 6. Інститут дипломатичних привілеїв та імунітетів. Його еволюція.

Історія дипломатичних привілеїв. Дипломатичний імунітет в історичній ретроспекції та на сучасному етапі.

Тема 7. Характеристика закордонної мережі України. Типова структура дипломатичного представництва.

Становлення мережі закордонних дипломатичних представництв України. Структура, завдання та особливості діяльності закордонного представництва.

Тема 8. Специфічні галузі дипломатії: військова, економічна, релігійна, спортивна.

Поняття публічної дипломатії та посилення її ролі на сучасному етапі.

Публічна дипломатія: становлення, структурування, особливості у певні періоди. Специфічні галузі у публічній та міжнародній дипломатії. Моделі реалізації окремих галузей дипломатії.

Тема 9. Поняття багатосторонньої дипломатії.

Виникнення та структурування поняття багатосторонньої дипломатії. Сучасні підходи до процесу багатосторонніх відносин. Особливості вітчизняної моделі багатосторонньої дипломатії.

Дипломатичний протокол та етикет.

Тема 10. Суть та історичні етапи становлення дипломатичного протоколу та етикету.

Історична практика та принципи становлення базових засад дипломатичного протоколу. Дипломатичний етикет: історія становлення та принципи.

Тема 11. Міжнародне та національне законодавство про дипломатичний протокол та етикет.

Законодавчий базис вітчизняної протокольної служби. Особливості міжнародної правової бази щодо реалізації технологій дипломатичного протоколу. Особливості дипломатичного протоколу в рамках національних культур народів світу.

Тема 12. Практика дипломатичних візитів. Дипломатичний етикет.

Особливості підготовки та реалізації дипломатичного візиту. Технології забезпечення дипломатичного візиту.

Тема 13. Дипломатичне листування як форма проведення переговорів. Протокол та етикет проведення дипломатичних прийомів.

Особливості реалізації та здійснення дипломатичного листування. Дипломатичний прийом, його підготовка, проведення, мета та наслідки. Міжнародна ввічливість держав.

Тема 14. Державні органи зовнішніх зносин.

Структура, зміст та завдання органів зовнішніх зносин в Україні. Особливості органів зовнішніх зносин в державах Європейського Союзу та США.

Тема 15. Структура і персонал дипломатичного представництва.

Формування та функціональне навантаження дипломатичного представництва. Формування персоналу дипломатичного представництва. Функціональне навантаження персоналу дипломатичного представництва. Функції дипломатичних представництв і засоби їх здійснення. Дипломатичні привілеї та імунітети.

Тема 16. Консульські установи та організація їх роботи.

Завдання, принципи роботи та структура консульської установи. Організація роботи консульської установи. Особливості роботи консульської установи в конкретній державі.

3.5. Теоретико-методологічні аспекти національної безпеки.

Тема 1. Зміст, структура та підходи до змісту понять національна та міжнародна безпека.

Природа феноменів «Безпека» та «Небезпека». Термінологічна та змістовна складова базових понять національної безпеки. Національна та міжнародна безпека. Сучасні уявлення про національну безпеку.

Тема 2. Генеза теорії та практики національної безпеки на європейському континенті та в країнах англосаксонського світу.

Виникнення та розвиток теорії національної безпеки. Особливості та трансформація поняття в державному управлінні та політичній практиці у ХХ та на початку ХХІ століття. Американська та європейська теорії та практика національної безпеки.

Тема 3. Поняття, зміст та структура національної безпеки у вітчизняній практиці. Політична та воєнна складові національної безпеки.

Поняття «Політична безпека» та «Воєнна безпека». Організація системи забезпечення політичної безпеки. Компоненти воєнної безпеки. Особливості реалізації та взаємозв'язок обох складових національної безпеки.

Тема 4. Економічна та соціальна складові національної безпеки.

Особливості економічної безпеки держави та суспільства, її компоненти. Механізми забезпечення економічної безпеки, трансформація змісту та завдань сучасної економіки. Міжнародна складова реалізації економічної безпеки. Соціальний аспект національної безпеки. Базові принципи соціально орієнтованої економіки у сучасних умовах.

Тема 5. Інформаційна, культурна, екологічна складові національної безпеки.

Інформація як одна з базових підвалин національної безпеки у сучасних умовах. Поєднання інформаційної безпеки із загальнокультурним середовищем суспільства. Основні принципи забезпечення культурної безпеки. Екологічна безпека як невід’ємна складова національної безпеки.

Тема 6. Мета і зміст державної політики у сфері забезпечення національної безпеки. Стратегічне управління у сфері національної безпеки

Мета і зміст державної політики у сфері національної безпеки. Концептуальні основи формування національної безпеки від початку ХХ століття. Особливості стратегічного управління національною безпекою. Стратегії національної безпеки України останніх років.

Тема 7. Управлінські засади державної політики в сфері національної безпеки.

Система органів державної влади України, які регулюють проблематику національної безпеки у політичній, економічній, військовій, інформаційній, соціальній та інших напрямках національної безпеки. Трансформація системи державного управління у сфері національної безпеки під час війни Росії проти України.

Тема 8. Національна безпека як складова зовнішньої політики держави. Нормативно-правове забезпечення реалізації завдань національної безпеки у зовнішній політиці України.

Особливості національних систем національної безпеки. Структура системи національної безпеки в Україні. Нормативно-правова база, що регулює національну безпеку. Міжнародна складова у системі національної безпеки.

Тема 9. Трансформація завдань та моделей реалізації національної безпеки у зовнішній політиці України на регіональному та глобальному рівнях.

Бачення мети та завдань національної безпеки у міжнародній політиці України. Особливості впровадження принципів національної безпеки на регіональному та міждержавному рівні у міжнародній політиці України доби Незалежності.

Міжнародна безпека та її складові.

Тема 10. Безпекова складова сучасної світової політики.

Сучасні концепції забезпечення національної безпеки на рівні міжнародних організацій. Геополітична складова безпеки міжнародних відносин на континентальному рівні: європейська та американська моделі забезпечення безпеки міждержавних відносин. Модель реалізації безпекової компоненти в Африці та на Близькому Сході.

Тема 11. Особливості формування та перспективи регіональних союзів у безпековій сфері.

Зміст, завдання та особливості регіональної безпеки. Регіональні безпекові союзи у сучасній Європі та місце в них України. Перспективи регіонального лідерства України у пост воєнний період.

Тема 12. Методологія аналізу сучасних стратегій провідних держав світу.

Сучасні методики аналізу міжнародної обстановки у сучасній аналітичній науці. Особливості міжнародної аналітики. Витоки та принципи сучасної глобалізації. Сучасні моделі світо устрою.

Тема 13. Чинники та особливості формування геостратегій України.

Поняття та зміст геостратегії. Особливості геостратегічних моделей провідних країн світу. Принципи та реалії геостратегії України на сучасному етапі.

Тема 14. Зростання ролі України у системі міжнародних відносин.

Міжнародний військовий, гуманітарний, соціальний, світоглядний аспекти впливу України на міжнародну політику. Сучасні тренди розвитку міждержавних та міжнародних відносин у контексті нового статусу України.

Тема 15. Військово-політична, гуманітарна, фінансова допомога Україні у захисті суверенітету української держави світовим співтовариством.

Особливості військово-політичної та фінансової і економічної взаємодії України та країн –партнерів. Сучасні тенденції міжнародної взаємодії України з країнами Євросоюзу та міжнародною коаліцією держав, що співпрацюють у рамках міжнародного співробітництва.

3.6. Суспільні комунікації та міжнародна інформація

Тема 1. Сутність та історія розвитку суспільних комунікацій.

Основні підходи до розуміння поняття «комунікація». Зміст поняття «суспільні комунікації». Етапи становлення та розвитку суспільних комунікацій. Чотири інформаційні революції в розвитку людства. Сучасні теорії вивчення суспільних комунікацій: «Теорія соціальної дії» М. Вебера, Класична парадигма комунікації Г. Ласуела, «Теорія інформаційного суспільства», «Теорія егалітарної масової комунікації» Ж. Дарсі, теорія У. Шрамма, Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса.

Тема 2. Комунікативний процес.

Зміст поняття «комунікативний процес». Елементи комунікативного процесу: суб'єкт і об'єкт комунікативного процесу, кодування інформації, принципи ефективного кодування інформації, канали передачі інформації, їх види та особливості використання тих чи інших каналів передачі інформації, бар'єри та перешкоди, що викривляють суть інформації, шляхи подолання перешкод при передачі та отриманні інформації, зворотній зв'язок як одна із ознак ефективної комунікації.

Тема 3. Види та функції комунікацій в сучасному світі.

Багатоманітність критеріїв класифікації суспільних комунікацій: міжособистісні та масові комунікації; усні та письмові; вербальні, невербальні, паравербальні; формальні і неформальні; в організаціях комунікації бувають вертикальні, горизонтальні, діагональні; як фахівці міжнародники, студенти мають знати особливості та вміло використовувати інформативну, експресивну, переконуючу та соціально ритуальну комунікацію. Значення, роль та функції комунікацій в сучасному світі.

Тема 4. Комунікація як функція управління суспільством.

Зміст поняття «публічне управління», його особливості. Специфіка джерел інформації для органів державної влади та місцевого самоуправління. Інформаційні потреби управлінського персоналу. Особливості комунікації в централізованих і децентралізованих управлінських системах. Роль керівника в налагодженні ефективної

комунікації в організації між усіма ланками управлінської системи. Основні завдання комунікації в управління суспільством.

Тема 5. Ділова бесіда як форма комунікації.

Сутність, мета і функції ділової бесіди. Універсальні принципи ділового спілкування. Етапи ділової бесіди. Рекомендації щодо ведення ділових бесід. Ділова нарада і умови її результативності. Час проведення і число учасників ділових нарад. Правила поведінки на діловій нараді. Ділова зустріч: предмет, місце проведення, часові межі, учасники, матеріали до обговорення і підсумкові документи.

Тема 6. Ділові переговори як форма ділової комунікації.

Мета ділових переговорів. Змістовний, тактичний і організаційний аспекти переговорів. Стилi і принципи ведення переговорів. Прийоми ведення переговорів. Фази переговорів. Технології проведення вдалих переговорів. Рекомендації щодо ведення ділових переговорів. Протокольні аспекти.

Тема 7. PR як засіб сучасних суспільних комунікацій.

Для чого в сучасному світі потрібні PR-технології. Історія виникнення Паблік Рілейшнз (PR). Поняття PR. Дві складові PR. Паблік Рілейшнз як функція управління та його зв'язок з маркетингом і брендінгом. Базові цілі у сфері PR-діяльності. Відмінності PR від пропаганди, реклами та маніпуляції.

Тема 8. Планування та стратегія комунікативної кампанії.

Послідовність планування комунікативної кампанії. Основні компоненти стратегічного планування: місія та бачення предмета комунікації. Визначення поточної ситуації. Постановка цілей та завдань. Етапи планування комунікативної кампанії. Розробка стратегії і тактики комунікативної кампанії. Головні підходи до визначення характеру комунікативної стратегії. Види стратегій. Співвідношення стратегій. Класифікація стратегій за способом впливу: раціональні (предметні), емоційні (асоціативні) кампанії. "Жорсткі" (Hard relations) і "м'які" (Soft relations) PR – кампанії. Види планів комунікативних стратегій. Алгоритм побудови комунікативної стратегії.

Тема 9. Реалізація комунікативної кампанії. Комунікація в соціальних мережах.

Аудиторії комунікативної кампанії різних інтернет-майданчиків. Характеристика аудиторій комунікативної кампанії. Соціально-демографічні та поведінкові характеристики користувачів Instagram, FB, YouTube тощо. Цільова аудиторія комунікативної кампанії та її особливості в інтернет мережі. Таргетинг у соціальних мережах Принципи таргетованої реклами у соціальних мережах. Різновиди цілій. Різновиди аудиторій. Інтернет-інструменти налаштування таргетованої комунікації та реклами.

Тема 10. Аналіз комунікативної кампанії.

Аналіз реалізованої комунікативної кампанії. Аналітика комунікативної кампанії, підготовка висновків про її ефективність, складання рекомендацій про усунення недоліків. Три рівні проведення оцінного дослідження: оцінка підготовки, реалізації і дії комунікативної програми. Якісні і кількісні показники кампанії.

Тема 11. Міжнародна інформація як складова глобальної комунікації.

Предмет, поняття та структура міжнародної інформації. Поняття «інформаційний вибух». Основні етапи та наслідки «інформаційного вибуху». Інформаційна грамотність як відповідь на виклики «інформаційного вибуху». Загрози та переваги безперервного зростання інформації в світі. Особливості діяльності фахівця з міжнародної інформації. Джерела інформації: види та класифікація. Міжнародна інформація: поняття, зміст і функції. Міжнародні відносини в галузі інформації. Інформаційний продукт та інформаційні послуги в контексті міжнародних. Інформаційні ресурси: поняття та класифікація. Інформаційні потреби: сутність та види. Інформаційна продукція та інформаційні послуги в контексті міжнародних відносин. Основні категорії споживачів інформації та їх інформаційна культура. Світова практика інформаційної освіти.

Тема 12. Інформаційне суспільство.

Поняття «інформаційне суспільство». Концепція інформаційного суспільства Т.Умесао. Концепція інформаційного суспільства Й. Масуди.

Концепція інформаційного суспільства У.Мартіна. Концепція постіндустріального суспільства Д. Бела. Концепція технотронного суспільства Зб. Бжезинського. Концепція мережевого суспільства М. Кастельса. Критична теорія суспільства Т. Адорно. Теорія соціальних комунікацій Н. Лумана. Критична теорія Ж. Бодріяра. Інформаційне суспільство: основні критерії та ознаки. Становлення і розвиток інформаційного суспільства в сучасному світі. Інформаційне середовище: суть та основні поняття. Види предметних сфер інформаційного середовища. Україна: передумови переходу до інформаційного суспільства. Роль органів влади у формуванні інформаційного суспільства. Особливості і можливі шляхи розбудови інформаційного суспільства в Україні. Поточний стан формування інформаційного суспільства в Україні, основні перешкоди.

Тема 13. Інформаційні ресурси та інформаційні потреби.

Поняття інформаційних ресурсів та їх класифікація. Зміщення акцентів у суспільстві в ієрархії соціальних потреб. Інформаційні потреби, їх важливість в ХХІ столітті. Систематизація інформаційних потреб. Співвідношення інформаційної потреби з інформаційними інтересами та інформаційним запитом. Динаміка інформаційних потреб та фактори їх розвитку. Основні методи дослідження інформаційних потреб. Інформаційна продукція та інформаційні послуги, їх структура. Основні категорії споживачів інформації. Інформаційна культура споживачів інформації. Світова практика інформаційної освіти. Корпоративна соціальна відповідальність міжнародного бізнесу в сфері інформатизації. Поняття та структура «інформаційної культури». Світова координація освітніх зусиль у галузі міжнародної інформації.

Тема 14. Сучасні інформативно-комунікативні технології.

Зміст та розвиток сучасних інформаційних технологій. Особливості сучасних інформаційних технологій. Суть поняття «інформаційна культура». Сучасні інформаційні технології, що змінили світ: соціальні мережі, смартфони, безпілотники, додатки до смартфонів і планшетів, штучний інтелект, хмарне зберігання інформації. Що таке інформатизація?

Концепція інформатизації та її складові: розумний будинок, цифрове місто та електронний уряд.

Тема 15. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Збір й обробка документів міжнародної інформації.

Поняття інформаційно-аналітичної діяльності. Мета і специфіка інформаційно-аналітичної діяльності. Головні завдання інформаційно-аналітичної діяльності. Характеристика світових інформаційно-аналітичних центрів. Завдання, функції і види інформаційно-аналітичних центрів. Основні вимоги до діяльності інформаційно-аналітичних центрів. Особливості формування світових інформаційно-аналітичних центрів. Тенденції їх розвитку. Поняття «фабрики думок». Їх специфіка. Поняття «мозкових центрів», їх специфіка. Головні завдання та функції інформаційно-аналітичної роботи в міжнародних відносинах. Класифікація фабрик думок, які діють в міжнародних відносинах.

Поняття документу в міжнародній інформації та його якості. Міжнародні правові документи, які регулюють інформаційні відносини. Методика проведення інформаційного пошуку документів. Специфіка формування міжнародної бази та підготовка інформаційно-аналітичного документу.

Тема 16. Міжнародна інформаційна діяльність Технології міжнародної інформації.

Міжнародна інформаційна діяльність. Доступ до інформації в розвинених країнах Європи, США і Канади. Світовий інформаційний ринок. Міжнародна інформаційна діяльність: поняття, види та її основні напрями. Мета та функції міжнародної інформаційної діяльності. Інформаційна діяльність світових та регіональних міжнародних організацій. Роль міжнародної інформації в системі ООН. Діяльність Комітету ООН з інформації. Регулювання міжнародних інформаційних потоків з метою усунення диспропорцій в інформаційному обміні. Роль ЮНЕСКО у вирішенні світових інформаційних проблем. Підтримка мовної та культурної багатоманітності в інформаційному суспільстві.

Поняття «технології міжнародної інформації». Технології трансляції новин: змістовна суть та приклади. Вплив технологій трансляції новин на міжнародні відносини. Технологія управління «прикладними» технологіями – інформаційні мега технології. «Міжнародні інформаційні системи»: поняття та основні етапи розвитку. Основні класифікації інформаційних систем. Правовий аспект діяльності міжнародних інформаційних систем. Технології проведення оглядів різних міжнародних аналітичних агентств. Поняття «Інтернет» та його значення для розвитку сучасного світу.

Тема 17. Мас-медіа у сучасному світі: політичні реалії та перспективи розвитку.

Поняття, види та функції засобів масової інформації. Поняття масової інформації. Структура і функції ЗМІ. Поняття публічної сфери та її формування в умовах України. Ринковий характер мас-медіа. Суспільні функції ЗМІ. Роль міжнародного права в діяльності сучасних мас-медіа. Громадські медіа як альтернатива. Інтернет-журналістика та Інтернет-активізм. Методи аналізу при проведенні комунікативних кампаній. Концепція комунікативної раціональної влади Ю. Хабермаса. «М'яка» сила країн. Формування мас-медіа репутації країни на міжнародній арені. Перспективи формування публічної сфери в Україні. Поняття «громадські медіа» та його приклади.

Тема 18. Інформаційні війни.

Інформаційна війна: поняття, мета і завдання. Стратегічне інформаційне протиборство. Завдання і мета інформаційних війн. Методи і способи ведення інформаційних війн. Закони, закономірності і принципи інформаційних війн. Історія розвитку технології ведення інформаційної війни. Покоління сучасних інформаційних війн. Види інформаційних війн: психологічна війна, консцієнтальна війна, кібервійна, мережева війна, ідеологічна диверсія, радіоелектронна боротьба тощо. Форми ведення інформаційної боротьби у сучасних інформаційних війнах. Використання інформаційної зброї у сучасних інформаційних війнах.

Тема 19. Інформаційна безпека в сучасному світі.

Інформаційна безпека країни: поняття та сутність. Механізм забезпечення національної інформаційної безпеки. Державна політика України в сфері національного інформаційного простору. Національні інтереси в інформаційній сфері. Політика формування національного інформаційного простору. Інформаційна безпека у сучасному світі. Міжнародний аспект захисту інформації. Стратегія інформаційної безпеки. Власники інформації, що захищається. Класифікація інформації за ступенем її таємності. Безпека інформації в комерційних мережах. Міжнародний аспект захисту інформації. Державна політика України в сфері захисту національного інформаційного простору. Основні засади забезпечення кібербезпеки України Парадигма інформаційної безпеки України.

Тема 20. Національна інформаційна політика держав світу.

Поняття та напрямки національної інформаційної політики. Концепція інформаційної політики США. Інформаційна політика уряду Канади. Інформаційна стратегія Великої Британії. Інформаційна політика Федерального уряду Німеччини. Національна інформаційна політика Франції. Інформаційна політика країн Бенілюксу. Концепції інформаційного суспільства в країнах Центральної та Східної Європи. Концепція діяльності організації Центральна Європейська Ініціатива (ЦЄІ). Вплив ЄС на інформаційні стратегії ЦЄІ. Пріоритети розвитку інформаційних систем та розподілу інформаційних ресурсів в країнах Центральної та Східної Європи. Співробітництво України в рамках ЦЄІ.

4. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в УДУ імені Михайла Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

5. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

**Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Історичний факультет**

Ступінь: магістр

Галузь знань: 29 Міжнародні відносини

Спеціальність: 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії

Освітня програма: Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії

На базі ОКР: бакалавр, спеціаліст

Вступне фахове

випробування

Екзаменаційний білет № __

1. Інтеграційні процеси в Європі після Другої світової війни. Перший конгрес «європейського руху» в Гаазі (1948). Створення Ради Європи.
2. Інформаційне суспільство.
3. Державні органи зовнішніх зносин.

*Затверджено на засіданні Приймальної комісії УДУ імені Михайла Драгоманова
протокол № __ від «__» _____ 2023 р.*

Голова фахової комісії _____ / _____
Підпис Прізвище, ім'я, по-батькові

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адрущенко В.П. Організоване суспільство проблеми суспільної самоорганізації та інституалізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть : досвід соціально-філософського аналізу / В.П. Адрущенко. К.: Знання України – 2018. 679 с.
2. Бадида А.Ю. Соціальна держава в умовах глобалізації / А.Ю. Бадида [Монографія]. Ужгород: РІК-У. 2019. 200 с.
3. Воронянський О.В., Кулішенко Т.Ю., Скубій І.В. Політологія: підручник / О.В. Воронянський, Т.Ю. Кулішенко, І.В. Скубій. – Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. – 180с.
4. Горбатенко, В.П. Політична трансформація в сучасному світі / В.П. Горбатенко, С. С. Бульбенюк: навч. посібник. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. – 160 с.
5. Демократія: від теорії до практики. Підручник курсу /Головний автор та редактор: Грір Берроуз, к.: ТОВ "Гнозіс", 2018. – 284 с.
6. Дипломатична діяльність України в сучасному світі. / авторський колектив: Б. Гуменюк, А. Зленко, Г. Удовенко, А. Денисенко. – К.: Наукова Думка, 2013. – 270 с.
7. Іваницька О.П. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: навч. посібник / О.П. Іваницька. – Вінниця: ТВОРИ, 2018. – 234 с.
8. Дипломатична і консульська служба: підручник для студентів ЗВО /К.В. Балабанов. – Наукова думка, 2020 – 432 с.

9. Дипломатичний і міжнародний діловий протокол та етикет. Навчальний посібник / Ю.О. Чугаєнко. – К.: Національна академія управління, 2011. – 164 с.4 с.
10. Дипломатичний протокол та етикет [Текст]: Навчальний посібник / О. Г. Подворна. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – 236 с.
11. Конфліктологія : навч. посіб. / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. – Х., 2012. – 128 с.
12. НАТО – сила, що захищає мирних громадян / Т. Бакка, О. Волошенюк, О. Желіба, Р. Євтушенко, Т. Мелещенко, О. Мальований, О. Мокрогуз; за ред. О. Волошенюк, С. Дьоми. – К. : ВСВСДГО, 2019. – 164 с.
13. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / М. З. Мальський [та інші.]. - К.: Знання, 2017. - 464 с.
14. Український дипломатичний словник / За ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. - К.: Знання, 2017. - 495 с.
15. Політологія: Підручник. / за ред. В.Ф. Баранівського. – Київ: Національна академія управління, 2016. – 236с.
16. Політологія: Навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) /за ред. проф. В.С. Бліхара. Львів, ПП «Арал», 2018. 540 с.
17. Чичкало-Кондрацька І.Б., Новицька І.В. Конспект лекцій «Дипломатичний та діловий протокол». – Полтава: НУПП, 2020. – 70 с.
18. Чекаленко Л. Діловий протокол та етикет: історія та сучасність. – К.: «LAT&K», 2019. – 178 с.
19. Чекаленко Л. Професійна підготовка дипломатів, фахівців з міжнародних відносин– К.: «LAT&K», 2019. – 176 с.
20. Пелеха Ю.І. Документування в дипломатичній діяльності: навч.посібник / Ю.І.Пелеха, В.В.Пристайко. – К.: «Вид-во Ліра-К». – 2015. – 284 с.
21. Сагайдак О. П. Дипломатичний протокол та етикет : підручник / О. П. Сагайдак. — К.: Знання, 2019. — 398 с.
22. Турчин Я.Б. Дипломатична та консульська служба: підручник / Я.Б.Турчин, Л.О.Дорош, О.Я.Івасечко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. – 332 с.
23. Хома Н. Соціальна держава третього тисячоліття: модернізована модель. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса / Н. Хома. 2014. Вип. 3. С. 205-215. URL:

Інформаційні ресурси

1. Громадськість і органи правопорядку: контроль, моніторинг, співпраця. Центр політико-правових реформ (ЦППР), 2017. http://pravo.org.ua/ua/about/books/society_law/
2. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_

publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.

3. Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник». // <http://www.gileya.org.ua/index.php?ng=about>.
4. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – Режим доступу: <http://www.ipiend.gov.ua/?mid=7>.
5. Міжнародний центр перспективних досліджень. // <http://www.icps.com.ua/publications.html>.
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. // <http://www.nbuv.gov.ua>
7. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. // http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_nauk_an_
8. Об'єднання територіальних громад //: <https://sorada.gov.ua/decentralization.html>
9. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: // http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=294.
10. Права людини та місцева демократія. Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ), 2017. <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/book-3.pdf>
11. Розумійте свій Парламент і контролюйте його. Програма USAID РАДА, Інтерньюз-Україна, 2017. <http://radaprogram.org/videomaterials/rozumiyte-sviy-parlament-i-kontrolyuyte-yogo-funkciyi-verhovnoyi-rady>
12. Роль громадськості у покращенні якості адміністративних послуг. Центр політико-правових реформ (ЦППР), 2017. http://pravo.org.ua/ua/about/books/role_of_community/